

Сяргей Законнікаў

Вечняя дадеч

Вершы

Мінск
Юнацтва
1987

www.kamunikat.org

Для старэйшага школьнага ўзросту

Мастак А. М. Мальшава

Далоні долі

www.kamunikat.org

ТРЫ АБЛІЧЧЫ

Калі вочы мае праясніла заранка
І жыцця расхінуўся абрус,
Над калыскай
спявалі тады калыханку —

Маці,
каліна
ды Беларусь.

Недзе зараз у сцішанай хаце
Пра мяне журбоціцца маці,

Засыпае маю пуцявіну
Белым цветам надзеі каліна.

І куды б ні пайшоў — застаюся
Пад бусліным крылом Беларусі.

Вочы выбліснуць ціхім сузор'ем
у згадцы,

І трывогі абрынецца груз...
Тры абліччы...
Ім вечна за нас хвалявацца...
Маці,
каліна
ды Беларусь.

УСЁ З ЗЯМЛІ

Усё з зямлі.
Яна паволі
У зруб жыцця
вянцы кладзе.
Яе не разышлася доля
З маёй ніколі і нідзе.

Усё з зямлі.
З тае прычыны
Яшчэ ў маленстве поўніць кроў
Святое пачуццё айчыны,
Любоў да родных ніў,
бароў.

Усё з зямлі —
акраец хлеба,
Глыток крынічнае вады,
Штодзённай радасці патрэба,
Неспадзяваны крок бяды.

Усё з зямлі.
Мерыдыяны
Яе пакутлівых
трывог
Сціскаюць сэрца несціхана,
Праходзяць і праз мой парог.

Усё з зямлі.

Пчаліным гудам,
Сяўбой
і жніўнай малацьбой
Я вечна цешыцца не буду...
Аднойчы стану сам зямлёй.

І я радок невыпадковы
Спялю адданасцю скразной,
Бо нават думы,
 нават слова —
Усё з зямлі.
 З яе адной.

НЯМІГА

Мячоў булатных скрыгат,
А мо скрыгочуць краны?
Цякла рака Няміга
Па камянях гадоў.
Цягнула ў вір Няміга
Ардынцаў зброд паганы,
Славян гаіла раны.
І вось... Няма слядоў.
Але жывуць крыніцы,
Яны як дух народны,
Якому не спыніцца,
Не высахнуць да дна.
І трэба пакланіцца
Зямлі адзінай, роднай,
Бо вераю нязводнай
Сілкуе нас яна.
У трох народаў кніга —
Радкі зіхацяць, як промні.
Не выцекла Няміга
Ні з сэрцаў, ні з вачэй.
Была рака Няміга —
Мы гэта ціха помнім.
Пакуль мы гэта помнім,
Яна яшчэ цячэ...

РОЗДУМ

Уладзіміру Караткевічу

Гісторыю зямлі маёй цярплівай
Падручнікам вучнёўскім не ахопіш.
Гляджу на Белай Вежы ўзлёт імклівы,
На каску, што ржавее у акопе.

Гады сівыя сцелюцца туманам,
Нядаўнія — гараць зарой трывожнай.
Я крочу па мясцінах неўзараных,
Нібы па тонкім лёдзе, асцярожна.

У даўніну іду, як у разведку,—
Там звон мячоў, там водбліск зараніцы.
На ўсім шляху стаяць нямыя сведкі —
Валы, муры, траншэі і байніцы.

Радкі былога ткаліся паволі,
Свяціла свечкай летапісцам поўня...
Шануй здабытую ў змаганнях волю —
Цябе і праз вякі нашчадкі ўспомняць.

ЦЯГНІК У РЭВАЛЮЦЫЮ

На паравозе № 293 У. І. Ленін пад
выглядам качагара пераехаў у
жніўні 1917 года з Разліва ў
Фінляндыю, каб потым,
напярэдадні ўзброенага паўстання,
вярнуцца ў Петраград.

З вагона у вагон

і на пероне,

Нібы мурашкі,

поўзалі шпікі...

Гудок у неба кінуў грай варонні —

Аж пацягнеў над соснамі блакіт.

Крануўся паравоз.

Як з гулкіх лёгкіх,

Ён пару выдзімаў —

шпарчэй,

шпарчэй.

А машыніст

праз белы сіп і клёкат

Крычаў:

«Падкінь,

таварыш,

дроў яшчэ!»

Жарт зразумеў

і з выглядам сур'ёзным

Ільч абцёр крысом спацелы твар,

Зашчыраваў ля топкі паравознай:

Ні даць ні ўзяць —

сапраўдны качагар

Раструшчаная коламі

трывога

Ляцела

разам з дымам

пад адхон.

Наперадзе выпрабаванняў многа,

Але жаданы дзень

ужо відзён.

У цемры

іскры ройныя шугалі,

Рассоўваў ноч глухую

паравоз...

А Ленін бачыў

польмя змагання,

Што ўсёй Расіі

перайначыць лёс.

БАЦЬКАЎШЧЫНА

Мой любы край,

не дакарай,

Што славіць зноў бяруся...

Калі і ёсць на свеце рай,

Дык ён —

на Беларусі!

Прайдзі па ёй

і ўсё збяры,

Пачуй душой адкрытай...

Тут голас вечнасці

бары

Нясуць зямлі з блакіту.

Тут чорныя вайны сляды

Рукой рабочай сцёрты,

Каб маладыя гарады

Стаялі вольна, цвёрда.

Тут загучаў на новы лад

Паэта заклік вешчы —

Гушкае космас арлянят,

Купалы чуе вершы...

Відаць,

няма бальчэй пакут,

Чым шкадаваць да скону,

Што не вярнуцца ў матчын кут,

Хоць позна,

ды з паклонам...

І я павандраваць люблю,
Каб потым
днём спаткання
Абняць наўсцяж
сваю зямлю,
Як крыламі,
рукамі.

Жабрацкі лёс
мяне міне...
Задыханы ад шляху,
Засну я
ў роднай баразне
Непераможным птахам...

ДАРОГА Ў АЛЬБУЦЬ

Святых мясцін на свеце многа,
Але і гэтай не міні...
Іду ў Альбуць лясной дарогай —
Ступня адчула карані.
Какорыцца,
Рабрыцца шлях твой
Ва ўсе часы, мой родны кут.
Вазок фацэтны гордай шляхты
Пыхліва не імчаўся тут.
І ў век ракетны, электронны
Урослай, сцішанай вярстой
Да Коласа ідуць з паклонам
Яго нашчадкі пехатой.
Шлях ціснецца паміж стваламі,
Каб ведаў кожны без прынук —
Наш лёс,
як дол,
прарос вузламі
Сялянскіх спрацаваных рук.
Шлях сведчыць, што невыпадкова
Паэт жыў мазалём спярша,
Таму пад світкай шарачковай
І ўстрапянулася душа.
Мужык жывучы уваскрэснуў,
І скінуў ён ярмо нягод.
І слова крэўнае, і песня
Сказалі: «Ёсць такі народ!»
Сюды пад небам незамглёным

Іду з надзеяй у вачах,
Дзе Коласа дубы над Нёмнам
Жыццё трымаюць на плячах.

ПАКУЛЬ ЖЫВЕ МАЯ БЯРОЗА

Пакуль жыве мая бяроза,—
Бунтуе польмя ў крыві
І не збіваюцца на прозу
Святой любові салаўі.

Наскрозь
жыцця густую крону
Пранізвае іх звонкі свіст.
На дол спалохана-здзіўлёна
Ляціць яшчэ зялёны ліст.

Я сам — мурожная палянка,
Дзе,
чыста ўмыўшыся расой,
Стаіць бяляначка-славянка
З шаўковай русаю касой.

Душа, асветленая промнем
Яе глыбіннае красы,
Не стоміцца заўсёдна помніць,
Адкуль пайшоў
і чый я сын.

На пуцявіне чалавечай
Зямны
прымаю ўдзячна лёс.
Не вечны мы
пад Шляхам Млечным,

Ды вечнае
святло бяроз.

Яно ліецца апантана
Над скрыжаваннямі трывог,
Каб і наступнік наш нязнаны
Яго ў сабе павек збярог.

Жыві, бяроза!..
Светлым болем,
Шчымлівай радасцю звіні...
На гэтым свеце
нас з табою
Адны
трымаюць карані.

УШАЦКІЯ ЎЗГОРКІ

З калыскі верыў я сваёй зямлі,
Што нарадзіўся
пад шчаслівай зоркай,—
Не надта шчодрыя на хлеб палі,
Затое для душы —

лясы, узгоркі.

На ўзлобак вечнага груда ляціш,
Цалуеш сцежку босымі нагамі.
І раптам — слепіць шыр,
гайдае ціш.

І поўніць радасць вочы
з берагамі.

Глядзіш удалячынь да скону дня,
Дапытлівасцю кроў звініць,
пульсуе.

Маленысім сэрцам,
нібы птушаня,
З вялікім светам адчуваеш сувязь.
Быць пілыіым,
чуйным да чужой бяды

Высокая зямля мяне вучыла.
Таму мае няспешныя сляды
Не зарастаюць на пакатых схілах.
Хоць бачыў горы

ў дзіўнай старане,
А сняцца ўзгоркі —
стрэхі Беларусі.

Яны ўзялі даўно ў палон мяне,

І я з яго на волю не ірвуся.
Сюды ўзыду —
І тлуму скіну груз,
І захлібнуся родных вёсак дымам...
Ушацкія узгоркі —
 не Эльбрус,
А як відаць мне з іх
 уся Радзіма!

САЛАЎІНАЯ СТАЛІЦА

Бацьку

Прарэджаныя шчыльным змрокам
У хатах гасяцца агні...
І толькі зоркі дзесь далёка
Міргаюць сонна ў вышыні.

Не зважыўшы на золь
 і стому,
Дзе нацянькі,
 а дзе бачком,
Аўтобус коціцца знаёмым
Вясковым
 дрогкім бальшаком.

Так і жыцця калдобы трэслі,
І я ў будзённым тлуме спраў,
Як мокнуць пад дажджамі стрэхі,
Не надта часта ўспамінаў.

Цяпер гляджу,
 маўчу.
Не спіцца,
Хоць у аўтобусе спакой...
Маленства роснага сталіца
Махнула белаю рукой.
І ў гэту хвілю,
 як лясчына,
Што грэе ліст на бальшаку,

Адчуў і я,
 мая Айчына,
Сваёй шчакой
 тваю шчаку.
Усё бліжэй бярозка-вёска,
Якая ў кожнага — адна...
Там салаўіны цёхкат,
 лёскаат
Лунае ў лозах давідна.
Там вольны вецер,
 ясны месяц
Над возерам,
 дзе спяць чаўны...
Прыходзіць час.
Мы разумеем —
Без іх
няма ў душы вясны...

Я з тропу не павінен збіцца,
Іду з любоўю ў белы свет,
Бо салаўіная сталіца
Рукою мне махае ўслед.

РЭЧКА ДЗІВА

Зямля, што нарадзіла,
Заўжды шчадрэй на сонца...
Паруе рэчка Дзіва,
Як малако ў даёнцы.

Што дзіўнага, здаецца,
У ёй, змялей, вузкай?..
З маім злілося сэрцам
Яе жывое вусце.

І мне так пільна трэба
Пасля шляхоў далёкіх
Над вірам стаць, што ў неба
Глядзіць глыбокім вокам...

Зялёны дзень вяслае,
Сплываюць аблачыны...
Я не ваду цалую,
А светлы твар Айчыны.

Гары нязгаснай свечкай,
Бярозка каля дому...
Маёй любові рэчку
Не перайсці нікому.

ХЛЕБ

Рыгору Барадуліну

Нібыта ў жыце перапёлка,
Устрапянулася душа.
П'ю хлебны пах. Ён лепш за зёлкі,
Лепш сырадою з гладыша.

Ля печы маці б'е паклоны,
І кожны з іх як адкрыццё:
На залатых далонях клёна
Ляжаць не боханы — жыццё.

І так захочацца — аж слінкі —
Акрайчык адламаць цішком
Ад той пахучае скарынкі,
Што млее там, пад ручніком.

Як светла стала ў нашай хаце,
Аж вокны зіхацяць яе.
У сенцы хлеб выносіць маці —
Яму пашану аддае...

Закінутыя на гарышча,
Пыляцца клёпкі ад дзяжы.
І мы па праву ганарымся,
Што ў вёсцы ў краме хлеб ляжыць.

А памяць пільная вартуе
Хвіліну тую праз гады,—
Як рэжа, стоячы, матуля
На лусты бохан малады.

МАМІНА ХУСТКА

Пахне яна асцярожнай вясною,
Талых снягоў развіталым разлівам,
Цёплай пупышкай,
лісцін навіною,
Шчэбетам птушак, бязладным, шчаслівым.
Пахне яна клапатлівай спякотай,
Песняй пчалы,
сырадоем духмяным,
Спрэчкай спрадвечнаю бульбы з асотам
І мурагом,
што ў сяннік напіханы.
Пахне яна залатой павуцінкай,
Хрумсткай антонаўкай,
роснаю пожняй,
Ржэўнікам шэрым,
счарнелым націннем,
Голасам выраю ў небе трывожным.
Пахне яна маладзенькім марозам,
Дранікам,
што на патэльні пячэцца.
Пахне яна нечым родным і розным,
Як прытулюся — аж зойдзецца сэрца.
Мы вырастаем марудна і хутка...
Пахне маленствам маці хустка.

ДОМА

Позірку трэба спыніцца,
Каліва ўвагі аддаць
Вечнарыпучай масніцы,
Шчэрбе, што ў столі відаць.

Свеціцца роднасцю хата.
— Мабыць, не снедаў, сыноч?
Маміны рукі шурпата
Лашчаць абруса лянок.

Хлеб —
ёсць здаўна завядзёнка —
Першы ўзыходзіць на стол.
Бразнула звонка заслонка —
Пах жыццядайны наўкол.

Печаў усіх гаспадыня —
Бульба пльыве ў чыгунку.
Хрумсткі прыгарачак здымеш
І як хутчэй за шчаку.

Той да прысмакаў не ласы,
Хто на нішчымніцы рос...
Бачыцца бульбачка з квасам,
З кроплямі матчыных слёз.

Памяццю, як качаргою,
Прысак гадоў варушу.

Хата святлом
сэрца гоіць,
Ціша калыша душу.

Маміны рукі шурпата
Лашчаць каляны абрус...
Кожнай драбніцаю хата
Сведчыць,
што ты — беларус.

БОТЫ

Памяць — паромшчык упарты —
З даўніх вязе берагоў
Віцьку — суседа па парце,
Большага брата яго.

Бацька іх лёг пад Варшавай...
Потым — што год, то няўрод...
Ім памагала дзяржава,
Ўсё, што магла,
для сірот.

Маці заплакала ўпотаі,
Гоман на печы аціх —
Завуч прынёс дзецям боты,
Покуль — адны на дваіх.

Крочылі ў школу на золку
Сцежкай, дзе тлелі снягі,
Першы ў абноўцы кірзонай
І без абутку — другі.

Збочвалі разам да соснаў,
Там паравала зямля.
Брат падстаўляў ногі сонцу,
Мокрай спіной — да камя.

Добра,
што весняя ласка

Стала цяплець дзень пры дні.
Нібы гусіныя лапкі,
Ступні гарэлі на пні.

Віцька ж усё гэта бачыў...
Хоць разувацца шкада,
Боты на змену
без плачу
Брату спяшаўся аддаць.

Час быў такі...
Без звароту
Сплыў ён пад звон сніх крыг...

Зноў мне прысніліся боты,
Тыя —
адны на дваіх.

* * *

Стаяла ў полі вёска Галі,
Спякотай калыхала сны.
Там студні летам высыхалі,
Хоць і без дна былі яны.

Відаць, ніколі не пазбыцца
Тых доўгіх «вадзяных» пакут,
Як з братам на сівой кабылцы
Апрыклы мералі маршрут.

Яму — дзесяты, а мне — сёмы,
Не надта многа ўжо гадкоў.
Таму не слухала, вядома,
Маруська гэткіх ездакоў.

То рве хамут, то стане раптам,
І нават пуга не скране.
І не падыдзеш — крывіць храпы,
Як што — зубамі скубане.

Пяць вёрст да возера ад сілы,
А столькі сербанём бяды...
«Вады!» — гародніна прасіла,
Сад курчыўся, шаптаў: «Вады!»

Хоць гэты клопат і галоўны,
Ды ў нас быў свой сакрэт, аднак:
У вішняку гняздо салоўкі,

А як сухмень — ён не спявак.

Туды мы з бочкай кіравалі
Праз агарод увесць цішком.
З прыгоршчаў пырскі расыпалі
Над парудзелым вішняком.

І, кроплю пракаўтнуўшы нашай
Вады бадзёрачай, жывой,
Салоўка падаваў знянацку
На радасць свету голас свой...

Жыцця палова — ва ўспамінах.
Час,

як вада,
цячэ,
цячэ...

Пачую пошчак салаўіны,—
І смага вусны апячэ.

РАДОЎКА

Бацька раскатурхвае нядоўга:
— Гаварыў жа, не ідзі ў кіно...
Мне ж як снег на галаву — радоўка,
Хоць і ведаў пра яе даўно.

Не бяды, што спаў ты надта мала,
Гоніць з хаты ранак у каршэнь.
Луста хлеба і шматочак сала
Весела ныраюць у кішэнь.

З малаком біклажку — за папругу,
Побач кніжку — чытанў ўціха,
У руку — разбэрсаную пугу,
Вось і ўвесь рыштунак пастуха.

Дзень на пасце,
як заўсёды,
посны,
Хоць яго забельвай малаком.
Парыць так,
што небу нават млосна,
Ды ад статка не ўцячы крадком.

Па кустах хаваюцца каровы
Ад сляпнёў,
і я за імі ў цень.
А з ракі чутно — сябры з уловам,
Добра гойсаць ім цялюткі дзень.

Поўдзень мроівам калыша сонным,
А ў мяне наўме цяпер адно:
Як угаварыць,
прымусіць сонца,
Каб хутчэй схавалася яно.

Сонца садзіцца —
Пастух весяліцца...
.....
Свецяць тыя дні.

За ўсмешкай добрай
Пасля згадкі думка набяжыць,
Што свой век — шчаслівую радоўку —
Трэба не адбыць мне,
а пражыць.

ЖОРНЫ

Алесь Жуку

Зярністыя шэрыя жорны
Вычэсваў мой дзед з валуна.
Раптоўна вачам стала зорна
І змокла ад поту спіна.

Ён сеў. Сціхлі гулкія гукі,
Што мерна дзяўблі цішыню.
Цяжкія дрыготкія рукі
Натрэслі шчапоць тытуню.

Дымок адлятаў ціхім сумам,
Свяцілася шчэццю шчака.
Сялянскія вечныя думы
Цяклі, як з-пад жорнаў мука.

Вайной здратаванае поле...
Няўрод — ліхалецця працяг...
З нішчымніцай венчана доля,
А лёс шле нявестцы дзіця.

Павольна за думкамі следам
Маленства яго прыплыло.
Ды зараз і сам ён не ведаў —
Было гэта ці не было.

Упаў у траву недакурак,
Ля каменя сцішыўся дзед.

Зліліся ў адно — дзень хаўтураў
І дзень уваходзін у свет.

Навечна прапах хлебам чорным
Зямнога жыцця гонкі круг...
Зярністыя шэрыя жорны
Ніколі не спыняць свой рух.

КАМБАЙНЕР

З лесвічкі на дол саскочыў спрытна,
Дужы,
бы адчэсаны з камля,
І пад хлопцам у нязнаным рытме
Палубай хістаецца зямля.

Потам перамоклая кашуля
Скінута з плячэй,
нібы цяжар.

Каласы
да рук ласкава туляцца,
Вецер
халадком лагодзіць твар.
Задаволены гарачай зменай,
Крочыць нетаропка ён у двор...
Спіцца соладка
на свежым сене,
Неба сыпле
зерне спелых зор.

Заўтра зноў не будзе у адгуле,
Рэха ад матора загудзе...
Мыя маці сынаву кашулю
У нагрэтай сонейкам вадзе.

ГЛЫБІНКА

Дарога бітая ўрастае
Трыпутнікам і муравой,
Але яна яшчэ вяртае
Да вёскі дальняй, ды жывой.

Быў час, калі над пыльнай вулкай
Звінелі песні дацямна.
Вячорак адгалосак гулкі
Па ўсёй ваколіцы лунаў.

Быў час, калі з лугоў, як хмары,
Плылі раскідзіста вазы.
А ляжа снег,
мароз ударыць —
Рыпелі звонка палазы.

А зараз тут спакой світае...
Над шапкамі паніклых стрэх
Такая цішыня густая —
Гукні, дык хрусне, як арэх.

Але ж не вёска вінавата,
Што ў прочкі адышлі сыны,
А іх бацькі ў сцішэлых хатах
Свой век агорваюць адны.

Каго прымусіш жыць прынукай?
У вёскі добрая рука,

Чакае гарадскіх унукаў
З паўнюткай квартай малака.

І, можа,
Пад нагою босай
Зямлі адчуўшы цеплыню,
Дзяўчо, хлапчук рыжавалосы
З павагай глянуць на радню.

А потым, ідучы за дзедам,
Што завіхаецца з касой,
Ім давядзецца раптам зведаць
Свет з незнаёмаю красой.

Жыццё ідзе...
У ім магчымы
Нязвыклы паварот падзей.
Вунь мальвы яснымі вачыма
Глядзяць з прысад у новы дзень.

Глыбінка застаецца з намі,
Не ўзяты сэрцы на замок.
Яшчэ курыць над камінамі
Надзеі вусцішны дымок.

ХАТА

*Вікенцію Антонавічу і Ядвізе
Казіміраўне — гаспадарам*

На ўзбярэжжы слаўных Налібокаў,
Што грыбною радасцю багаты,
Абагрэла роднасцю глыбокай,
Зазірнула ў сэрца мудрым вокам
Шчырая на хлеб і слова хата.

На дварышчы пахла свежым сенам,
Сопкай бульбай,
яблыкамі,
мёдам...

Маці расчыніла ветла сенцы,
Бацька вынес звонкія паленцы —
І паплыў дымок над агародам.

Чыгунок ускочыў на цагліны —
Сумаваў даўно па юшцы добраай.
Тлелі вугалі, нібы маліны,
Кот глядзеў на іх,
выпруджваў спіну,
Ведаў,
што пасціць яму не доўга.
Роем ціхая гула бяседа
Пра ўраджай, сялянскія клопоты,
Блізкія таму, хто змалку зведаў,
Што ісці ў жыццё спрадвечным следам
Можна толькі з мазалём і потам.

І шаптаў я:

— Каб ляпей — не трэба...

Хай нішто трывогай не парушыць

У вяснушках зор айчыны неба,

Пах шчаслівы аржаного хлеба

І цяпельца,

што яднае душы...

Ёсць мяжа гадам,

што нам адпушчаны,

І на ёй згадаю тое свята...

Лёгка жьць і верай быць відушчым,

Покуль на ўзбярэжжы сіняй пушчы

Зорыцца акно бацькоўскай хаты.

ДУША ЛЕСУ

Як дрэва, рос я разам з лесам

І сёння там — жаданы госць.

Я зразумеў яшчэ з маленства:

Як у людзей, душа ў ім ёсць.

Калі не так, нашто б глухому

Да нашых клопатаў і бед,

Яму, не ведаючы стомы,

Ісці ўвесь час за намі ўслед?

Жаўцеюць смольныя бяровенні,

Хоць зруб пакуль, а не жытло,

У ім суцішся на імгненне —

Аслепіць звонкае святло.

Лес аддае для кожнай хаты

Кавалачак душы святой.

Ці не таму яны багаты

Гасціннасцю і дабратай?

Вайною хрышчан не адною

І намі крыўджаны не раз,

Стаіць мой лес густой сцяною

Устойлівасці вучыць нас.

Галіны расхіну, як дзверы,

І моўчкі пастаю спярша...

А нехта ўсё яшчэ не верыць,

Што і у лесу ёсць душа.

* * *

Наўзбоч асфальту ля кювета,
Дзе жвір пусты,
сівы пясок,
Узняўся промнем ціха-светлым
Жытнёвы дробны каласок.
За ўзлескам пыльным,
за ракою —

Палі,
што вокам не абняць.
Звініць там дружнай талакою
Уся ягоная радня.

А тут
з-пад шын шалёны вецер
Кулём злятае пад адхон.
Без спадзявання,
што прыкмецяць,
Ён за паклонам б'е паклон.

Яму няўтульна і тужліва,
За зерне страшна:
быць ці не?
Ды ўсё ж глядзіць на свет шчаслівы,
Свой лёс ніколі не кляне.

Наўзбоч гарачага асфальту,
Дзе жвір пусты,
сівы пясок,

Пяе адзін,
але без фальшу,
Жыццю падзяку
каласок.

НАРОДНЫЯ ПЕСНІ

А. С. Фядосіку

З душы нястомна вынікалі,
Нібыта самі па сабе,
Жанкі,
як дзетак,

адшукалі

Іх на жніве і на сяўбе.
Па тых,
што нараджала гора,
Па тых,
што спелі ў шчасны час,
Усюды:
зблізку і за морам
Заўсёды свет пазнае нас.
Паклон мой
голосу радзіны —
З глыбінь вякоў крыніца б'е.
Усё,
што клічам мы Радзімай,—
Крышталіцца,
звініць,
пяе.

Навалы
працу рук

закрэсяць,

Змятуць гальнём
стагоддзяў под...
І толькі слова, толькі песні
Жывучыя, як мой народ.

НАШ ВЕК

Пімену Панчанку

Наш век сур'ёзны і актыўны,
Не любіць ён пустых забаў.
Ды ўсё ж між гулаў рэактыўных
Пачую раптам

звон цымбал.

Хоць і сіпяць вужакай шыны,
Гудзе наўсцяж асфальт шашы,—
Ласкава спеюць успаміны
У сэрцы,

нібы спарышы.

То рык зубрынай Белавежы
Світальным халадком дыхне,
То поле,

што не мае межаў,

У вочы васільком зірне.

Запаланяе родным,
блізкім

Душу,

пакрытую лядком.

І песня, чутая з калыскі,

З грудзей памкнецца ў свет цішком.

І часу я свайму паверу,

Даводзіць буду

зноў і зноў,

Што ёсць у ім

жаданы неруш

Пачуццяў шчырых,

добрых слоў.

НАЧНАЯ РАЗМОВА

Ціхі шэпт каля вокан —
 бярозе не спіцца
Пад халодным мігценнем
 пранізлівых зор.
Я выходжу на двор.
— Ты прабач мне, сястрыца,
Што запозна адчуў негнаўлівы дакор.
Хутка лісце тваё
 панясе вольны вецер,
Незаўважана новая восень прыйшла.
Як ніколі,
 цяпер
 у няўстойлівым свеце
Надта хочацца ўсім
 дабрыні і цяпла.
Праз цябе,
 праз мяне
 мкнуць шчымлівыя токі
Вечнай крэўнасці з нашай калыскай —
 зямлэй.
Месца хопіць жывому
 пад небам высокім,
Хоць у кожнага шлях —
 і агульны,
 і свой...
Напінаюцца думы трывожна,
 як струны,
І няма ім супыну,

няма ім канца...

А планета ляціць і трымае кірунак
На сузор'е Стральца,
 на сузор'е Стральца.

* * *

Спрадвечны круг жыцця і смерці
Ніхто

нічым не разамкне...

Сэнс гэтых слоў

спрабую змераць —

І аж мурашкі

па спіне.

Мая трывога не за тое,

Што больш не буду існаваць,—

Нашчадкаў зерне залатое

Дасць колас,

стане красаваць.

Адным хвалюся даўно ўжо,

Адчай мой грукае часцей:

Чый лік

я на зямлі памножу —

Гаспадароў або гасцей?

Я ведаю,

спазнаўшы поўна

Цану і радасці

і бед,

Мне не ўсё роўна,

не ўсё роўна,

Якім пакіну белы свет.

Я крэўнасцю намёртва звязан

З усім,

што будзе,

ёсць,

было.

І мой галоўны абавязак —

Рабіць дабро

і нішчыць зло.

З мяне спытаецца за веру,

З якой душа вяршыла рух,

За дапамогу чалавеку

Прайсці сумленна вечны круг.

Таму суровы я да песні,

Здаецца зноў,

што ўсё не так.

Мне з песняй

трэба уваскрэснуць

І над самім сабой

паўстаць...

* * *

Жывём без аглядкі, без болю —
Багатым дабра не шкада,
Бо нас не пакінуць ніколі
Паветра,

зямля

і вада.

Ды плавацца, стогнуць нябёсы
У соплах
і ўдзень, і ўначы.

Паветра было безгалосым,
А тут,
як жывое,

крычыць.

У згодзе сяброўскай з паветрам
Свой голас зямля падала,
Што скарбы канчаюцца ў нетрах,
Што шчодрай нядоўга жыла.
І хваляў смялее гамонка:

— Мы хочам, як вы, чысціні...

Вада рве смуродную плёнку
І топіць яе ў глыбіні...

Спакойна глядзім на пакуты,
Чужою здаецца бяда...

А што, як ад нас адракуцца

Паветра,
зямля і

вада?

* * *

Вось і сталі мы багамі...
Штохвілінна, без спачыну
І рукамі, і нагамі
Месім шар зямны, як гліну.

Недарэмна ў космас выйшлі,
Абжываць пачнём планеты.
Што там казачны ўсявышні
Са сваім стварэннем свету!

Хай сабе той міф і складны,
Не зайздросцім, можам лепей.
Нам усё тут падуладна,
Мы яшчэ не тое злепім.

А пакуль клапаціць век свой,
Зноў паслаблена папруга,
Хоць і помнім:

браць на вэксаль —
Невялікая заслуга.

Хоць і ведаем —
прырода

Ўсё аддасць, не пашкадуе.
Ды цяжэй ёй год ад году,
Не ўцячы ад сумных думак.

У трактатах на паперы

Многае выходзіць гладка.
А праўдзівасць слоў правераць
Існасцю сваёй нашчадкі.
Зберажы,
зямля жывая,
Нас,
сама не стань пагостам...
Як ніколі,
адчуваю,
Што ляпіць сябе няпроста.

* * *

Наперадзе нялёгкай працы
Яшчэ на тысячу вякоў.
Я — за прагрэс.
Яму старацца
Выводзіць свет наш з тупікоў.
Сярод зямных турбот драбніцы
Няма.
Хто скажа, што важней:
Спасцігнуць плазмы таямніцы
Ці навучыць чытаць людзей?
І што на шлях перацягне:
Ці новай зоркі адкрыццё,
Ці хворага на рак дзіцяці
Уратаванае жыццё?
Якая найпільней патрэба:
Ці дасягнуць марскога дна,
Ці надзяліць звычайным хлебам
Галодных на зямлі спаўна?
Ды не пра гэта сёння роздум,
Час просіць першае зрабіць —
Не даць усемагутны розум
Рукою нелюдзяў забіць.

* * *

Нашы мары
 бясконцы сусвет абышлі,
Заўтра спраўдзіцца ўсё,
 немагчымае сёння.
Прагу руху бярэ чалавек ад Зямлі,
Што без страху ляціць
 у касмічным прадонні.
Ты, надзея,
 жыві...
І настане той дзень,
І душа да душы невядомай
 памкнецца,
Толькі хочацца верыць,
 што памяць людзей
Не сплыве ў небыццё,
 назаўжды застанецца.
У наступніка будзе
 свой час і свой хлеб,
І трывога інакшая
 сэрца апаліць...
Ды патрэбна яму,
 каб сумленнем не слеп,
Нібы воку сляза,
 ачышчальная памяць.

* * *

З жыццёвага запасу
Яшчэ дзянёк — не твой...
Халодны вецер часу
Шуміць над галавой.

Якою стала хуткасць,
Які пад'ём круты!
Свет сціснула закрутка,
А ў цэнтры свету — ты.

Назелены каронай
Яго валадара,
Стаіш безабаронны,
Хоць жорсткім стаць пара.

Але куды падзецца?
Гняце зямлі дакор,
Яна аддана ў сэрца
Глядзіць вачмі азёр.

І голасам трывожным
Жывога,
што ў жальбе,
Быць просіць асцярожным
У велічы
 цябе.

На сёння,

назаўсёды

На плечы клопат лёг —
Прагрэсу і прыроды
Злучыць патрэбна лёс.

Ты сам зямлі часцінка...
Ёй — маці — не змані,
Каб не сысці з гасцінца
Любові,
дабрыні.

З разбегам зорных трасаў
Крыжуй гасцінец свой...
Халодны вецер часу
Шуміць над галавой.

НЕДАСЯЖНАЯ ЗОРКА

Жывеш, як і кожны жыве,—
Работа, сустрэчы, гаворка...
Ды ўспомніш, што недзе плаве
Твая недасяжная зорка.
Яна асвятляе гады
Без скідкі на слабасць,
без жалю,
Хоць ясна пакінуць сляды
Не суджана ўсім на скрыжальных.
І ўсё ж чалавек свой сакрэт
Шукае, надзеяй сагрэты,
І зноўку ўрываецца ў свет
На крылах нязвычайнае мэты.
Нягледзячы на мітусню,
На быт,
да якога прыкуты,
Насустрэч высокаму дню
Рваніся і ты праз пакуты.
Не думай, што блізка зямля,
Што можна ўзяцець і разбіцца.
Смялейптыя прыдуць пасля,
Ты ім дапамог нарадзіцца.
Калі на ўсе грудзі глынеіп
Той мудрасці простаі і горкай,
Кранешся і ты, не мінеш
Сваёй недасяжнае зоркі.

* * *

Зарыпіць
сініх зорак у небе жарства —
Гэта вечнасць ідзе Млечным Шляхам...
І хоць кружыцца ад вышыні галава,
Ды няма месца
суму і страху.
Нібы матчыны рукі,
знаёмым цяплом
Па шчацэ гладзяць спелыя травы,
Ахінае вей-ветрык празрыстым крылом,
Шэпча родныя словы ласкава.
Трэба верыць сабе,
слухаць сэрцам зямлю,
Спасцігаць дабраты таямніцы...
Лёс аб шчасці інакшым даўно не маю —
Тут яго зачарпну я з крыніцы.
Покуль век
нітку часу
маўкліва прадзе,
Абрываць не збіраецца ў скрусе,—
І смяецца,
і плачацца так,
як нідзе,
У далонях маёй Беларусі.

* * *

Лясоў зялёных астравы
І рэк блакітных галіны,
Людзей вучылі вечна вы
Любові шчырай да Айчыны,
Любові той,
што як глыток
Вады крынічнай у спякоту,
З якою наш апошні крок
Перад кідком на пашчу дота.
І я ў расстанні не дарма
Пабыў,
бо змог пераканацца,
Што шчасця большага няма,
Чым вас любіць,
да вас вяртацца.

РОДНЫ СКЛОН

— Хто, што? —

назоўны склон спытаў.
Сур'ёзна, а не жартам.
— На прысаку вайны я ўстаў
Сцяблінаю упартай.

— Каму, чаму?

— На ўзлёце дня
Радзіме даў прысягу,
Бо сэрца — вечная радня
Кастрычніцкаму сцягу.

— Каго і што?

— Яго партрэт
Яшчэ з калыскі помню.
Усмешкай Ільча сагрэт,
Як самым шчырым промнем.

— Кім, чым?

— Людзьмі сваёй зямлі
Заўсёды ганаруся,
Што аж да зорак узнялі
Адвагу Беларусі.

— Аб кім, аб чым?

— Відаць, найперш
Я думаю пра маці.
Нясе

Удзячнасць сціплы верш
Ёй і вясковай хаце.

А гэты склон я нездарма
Пакінуў напаследак...
Пакут страшней,
мой край,

няма,

Чым тыя,

Што ты звездаў.

Прад зоркай ля бяроз сівых
Схіляюся ў паклоне...
Быць памяці маёй пра іх
Да скону
ў родным склоне!

**Служаю
начную
цішыню**

ВОДБЛІСКІ

Даём мы аднойчы прысягу
На вернасць любімай зямлі.
Барвовыя водбліскі сцяга
З маленства на твар мне ляглі.

Не страшная злая часіна,
Калі нават сіл не стае,—
Глядзіць,
нібы маці,
Айчына
Уважліва ў вочы мае.

СЛУХАЮ НАЧНУЮ ЦІШЫНІЮ

Слухаю начную цішыню,
Слухаю,
не палячы агню,
На абрыве над маёй Ушачай,
Што плаве праз тоўшчу зім і лет
Ніткай сувязі ў нямы Сусвет.
Слухаю...
Душа трывогай плача.

Слухаю начную цішыню...
Ліст падставіў росам даланю.
Вось яшчэ адна упала кропля.
Лашчыцца нябачны мне туман,
Ахінае мякка, як падман.
Можа, кропля заўтра стане кропкай?

Слухаю начную цішыню...
Я паверу маладому дню,
Толькі трэба дзеля вечнай мэты
Нам,
зямянам,
разам ратаваць,
Ад гнілога бруду адмываць
І нядзеліць радасцю
планету.
Слухаю, як цішыня звініць,
Да лясной рачулкі,
да крыніц

Роднасцю нясцерпнаю прыкуты..

Спачывай,
сумленны чалавек,
Спачувай назаўтра,
з веку ў век
Стомленым,
галадным
і разутым...
Толькі не маім начным пакутам.

НА ПАРТЫЗАНСКИМ АЭРАДРОМЕ

Прыйду сюды адзін маўклівай ноччу,
Калі раскіне цемень свой шацёр.
Нібыта мой сігнал чакае лётчык,
Запальваю аж да нябёс касцёр.

Вакол пасталі сосны у дазоры...
Мне полымя вышэй узняць карціць,
Хоць ведаю, што ён, чырваназоры,
З гадоў грымотных зноў не прыляціць.

Падкладваю ў агонь сушняк старанна,
З травой, з сівым туманам гавару,
Пакуль касцёр, што ўзняўся над палянай,
Не перальцеца раптам у зару.

ТЭЛЕФОН ВАЕННАЙ ПАРЫ

Іржавыя крукі ў ствалах хваін
Трымаюць дрот абвіслы над балотам,
Дзе чырвань перамерзлых журавін
Апошні снег сячэ гарачым шротам.
Я чую покліч хлопцаў маладых,
Прабіўся ён праз бой і холад смерці...
Гудуць над галавою правады —
І адгукаецца на выклік сэрца.

* * *

Галінка хрусне, як курок,
Туман перад вачмі растане...
Ідуць падрыўнікі з задання,
Я чую іх няспешны крок.

Тол помсты ворагаў спыніў —
Цягнік дыміцца пад адхонам...
А на бруснічніку зялёным
Гараць пунсовыя агні.

Бярозам не забінтаваць,
Не залячыць смяротнай раны.
Маўчаць пад ношай партызаны,
А боль такі, што не стрываць...

Калі патраплю я ў бяду
Ці так, хоць плач, мне цяжка стане,
Тады падрыўнікі з задання
Па ўзлеску памяці ідуць.

ПАМЯЦЬ

Васілю Быкаву

Над зямлёй гараць вясёлкі мая,
Чуцен зумкат сонечных чмялёў...
Толькі памяць і любоў зямная
Не знялі і сёння шынялёў.

Недзе спее навальніцай здрада,
Смерць сваіх трымаецца слядоў.
Памяць чалавечая снарадам
Разбівае ўшчэнт накат гадоў.

Шлях яе і ў заўтра скіраваны
Напярэймы подласці, бядзе...
Лейтэнант, у стэпе пахаваны,
У атаку зноў узвод вядзе.

У яго адна ёсць мерка праўды,
І сумленне аддае загад —
З дзён былых наводзіць пераправу
І трымацца — ні на крок назад!

І з душы, і з баявога слова
Уцякае здрадлівы спакой.
Сэрца у грудзях напагатове,
Як граната з вырванай чакой.

БАЛАТОНСКІЯ ЧАЙКІ

*Камандзіру батарэі, старшаму лей-
тэнанту Пятру Дарашкевічу, які за-
гінуў у цяжкіх баях з фашыстамі
ля возера Балатон*

Балатонскія чайкі ў агні не згарэлі,
Хоць палалі тады —
і зямля
і нябёсы.
На апошні твой залп я іду, батарэя,
Па вільготным пяску,
як па вогнішчы, босы.
Балатонскія чайкі,
прашу,
падкажыце,
Дзе шукаць мне
хлапцоў-беларусаў магілу?
Я нясу васількі, што смяяліся ў жыце,
І паклон ад зямлі,
сэрцу іхняму мілай...
Быццам толькі што іх,
маладых,
пахавалі,
Плачуць
вецер
і чайкі — туті падгалоскі...
І падсвечвае чырванню крылы і хвалі
Незамгленай зары трапяткая палоска.

НА ПІСКАРОЎСКІХ МОГІЛКАХ

Я стаю і баюся дыхаць,
Не рыпіць пад нагамі жарства.
Так у свеце пранізліва ціха,
Што чуваць, як плача трава.
Ранак плечы прыгорбіў, ссутуліў.
Ён глядзіць, як хусціны ражок
Развязала паціху бабуля,
Лусту хлеба кладзе на грудок.
Не, не проста славянскі звычай —
Гэта строгая пайка вайны.
Пабялелыя вусны клічуць,
Нешта шэпчуць зацята яны.
Раптам лёгкая аблачынка,
Што над могілкамі плыла,
Апусцілаея...
Стала дзяўчынкай
І на голас знаёмы пайшла.
Вочы-просьбы сіней, чым неба,
Што блакадную помніць зіму...
— Што ты хочаш, дачушка?
— Хлеба...
Можна,
мама,
я гэты вазьму?

СВОЛЬНА
(Балада)

У гады Вялікай Айчыннай вайны
2118 дзяцей з вёсак
Верхнядзвінскага раёна былі
ўтоплены фашыстамі ў рэчцы
Свольна.

Між цёпрых траў,
і лёгка і свавольна,
Рассунуўшы накаты берагоў,
Вілася
трапяткая рэчка Свольна
Блакiтнай стужкай
у касе лугоў.
Стаяў над ёй,
зямнога шчасця поўны,
Ды рантам думка надышла сама:
— Чаму тут
у такі спякотны поўдзень
Нiводнае ясывой душы няма?

Хiснула чараду лілеяў белых,
І глуха хваляй мовіла рака:
— Прыходзяць на рамонкавы мой бераг,
Нiбыта да магільнага грудка.
Я пракляла той дзень,
калі фашысты
Кiдалі ў вiр бяздонны немаўлят,
Маліла сонца:
«Высушы дачыста
І не вяртай пасля

вады назад!»
Але яно свяціла так спакойна,
А я глыбела ад дзiцячых слёз...
І з той пары
стаў ранай незагойнай
І лютай карай
мой гаротны лёс.
Я слухаў моўчкі,
курчыўся ў адчаі,
Нiбы бяроза курчыцца ў агні...
Здалося —
з-пад вады яны крычалі,
Малілі
вочы дзiўнай чысціні...
А як жа мне цяпер,
рачулка Свольна?!
Іх вачаняты кожнай ноччу сню...
І зноў страшэнны вiр мяне
павольна,
Але зацята
цягне ў глыбiню.

* * *

Пад ліпай, што галлём чарнее,
Стаяла хата ў тры акны.
Жыла там цётка Паланея,
Адна як перст пасля вайны.

Сваёй не адрачэшыся долі —
У хаце мужыка няма.
Сама ў гародчыку і ў полі
І на падворку ўсё — сама.

Калі салома ўшчэнт сатлела,
То выгляд даху сумным быў:
Дзе толь, дзе лапik бляхі белай,
А побач — гонта і гарбыль.

Цікаўны з бальшака зварочваў
Да хаты сцежкаю глухой,
Бо надта ж западала ў вочы
Яна стракатаю страхой.

А цётка шчыра рада госцю
І хваліць сціплае жытло:
— А што з тае мне прыгажосці?..
Абы за карак не цякло.

Увішнай, маладой хадою
У склеп спяшае па траве.
Нясе гарлачык сырадою:

— Частуйся, добры чалавек...

Над могілкамі дзень сінее,
Як васілёк маёй віны.
Пад крыжам цётка Паланея
Сніць вечна хату ў тры акны.

Свет не заўважыў гэтай страты,
Не азірнуўся на бягу..
А перад кім я вінаваты,
Што памяць,
як страху,
залатаць,
Відаць, ніколі не змагу?

БАЦЬКАВА ПОЛЕ

*Уладзіміру Машчонку — дэлегату
XXVII з'езда КПБ, механізатару
калгаса «XXI партыз'езд» Ушацкага
раёна*

Свеціцца белая роўнядзь пісьмом,
Тым, што не прыйдзе ніколі.
Смутаку у горле сухім камяком —
Бацькава поле.

Рупіўся з ранку да самай начы,
Верыў у добрую долю.
Ты раскажы пра яго, не маўчы,
Бацькава поле.

Сыну адказу яно не дае,
Ціха ў марозным раздоллі.
Думы хавае цяжкія свае
Бацькава поле.

Толькі з атрада кароткі радок:
«Мужна загінуў за волю...»
Побач ралля і ўтравелы грудок —
Бацькава поле.

Тут, дзе вайна правяла баразну,
Працы спазнаў сын спатолю.
Кліча хлапца не адну ўжо вясну
Бацькава поле.

Звыклая шыр, дзе няма берагоў,—
З ёй можа ўсё ён адолець.
Сілай напоіць, як жыта, яго
Бацькава поле.

Хай у жыцці, поўным светлых надзей,
Месца не знойдзецца болю.
З сынам падзеліць свой радасны дзень
Бацькава поле.

* * *

За небакрай сыходзяць
Густыя фарбы дня.
Трывожна на заходзе
Крывавіць цішыня.

Там хмар залётных вата
У сполаху агню.
Стары падслепавата
Прыставіў даланю.

Што хоча ён угледзець
Праз полымя святла,
Якое потым недзе
Адужае імгла?

Сядзіць ён на пагорку
На шэрым валуне,
Дзе пяцікутнай зоркай
У вечнасць памяць мкне.

Ватоўка грэе плечы,
Душу — дымок махры...
Яшчэ павеў — і вечар
Цяпельцам дагарыць.

Панікла вінавата
Сівая галава.
Да ног яго накатам,
Як хваля, б'е трава.

КРЫЖ

(Апавядае партызанскі разведчык)

Я ішоў на заданне паўз ціхую вёску,
Што бялела садамі над плынню ракі.

Твар мой лёгкім сняжком
халадзілі пялёсткі,
А ў духмянай завеі шалелі шпакі.

Крочыў,
сэрца спявала, а вочы сачылі
За маўклівымі вулкамі, за бальшаком.
І адкрыўся малюнак:
Чатыры жанчыны
Ля крыніцы укопвалі крыж з ручніком.

«Бог у помач...
Навошта ж ён вам, маладзіцы?
Ці вада, можа, будзе цяпер саладзея?»
А яны у адказ:
«Ад агню чужаніцаў...
Каясуць людзі старыя — бяду адвядзе».

Як вяртаўся назад,
думаў — тут значую...
Толькі вочы шукаюць прытулак дарма.
Свішча вецер у комінах... Попел качуе...
З ручніком крыж стаіць.
Вёскі ж болей няма.

СУСТРЭЧА КАМБРЫГАЎ

Гадоў трывожных наплываюць крыгі,
Не знёс іх час
па гонкім быстраку...
Усмішліва вітаюцца камбрыгі,
А слёзы супраць волі —
на шчаку.
Ды не таму,
што ў радасных абдымках
Бракуе сёння сілы маладой,—
Глядзіць на іх
з пажоўклых фотаздымкаў
Вайна з яе прадоннаю бядой.
Ды не таму,
што пастарэлі твары
І цвёрдасці у кроках не стае,—
Крывёй сцякае зноўку іх таварыш,
Конь капытом у дол тужліва б'е.
Трывала згадка ў вузел павязала
Шчаслівы будзень
з днём блакадным тым.
І ў гулкай цішыні музейнай залы
Гранаты рвуцца,
чуцен даўкі дым.
І жах спакоем мужнасці закілзан,
Заціснут помстай палец на курку...
Імгненні,
нібы стрэлянныя гільзы,
Сіпяць на крохкім памяці лядку.

ДАКУМЕНТАЛЬНЫЯ КАДРЫ

Ажыве палатно на сцяне —
Там, між куль,
што гудуць,
нібы восы,
Бачыш,
хлопчык ідзе па вайне,
Абарваны,
галодны,
босы.
На дарозе у чорны свет
Не відаць ні матулі, ні таты.
Толькі
танкавых гусеніц след,
Толькі
колас зламаны, прымяты.
Ручаіны слёз паплылі,
Нават сонцу
стала халодна...
Хоць не быў ты ў той час на зямлі,
Ён твой брат,
ён твой сын
самы родны.
Ажыве палатно на сцяне —
Бачыш,
хлопчык ідзе па вайне...
Ты у вочы яго зазірні —;
Ні яму,
ні сабе не змані.

НЯВЕСТЫ ВЁСКИ МУРАГІ

У гады Вялікай Айчыннай вайны
вёска Мурагі Ушацкага раёна была
спалена фашыстамі, а яе жыхары —
расстраляны. Сярод іх былі дзяўчаты.

Касцоў вясёлых прымаўкаюць крокі
Ля дзічак, што у завязі стаяць,
Бо вечным сном тут пад травой высокай
Нявесты вёскі стелай ціха спяць.
Мурог мужчыны абыходзяць з косамі,
Бо кожны ўзмах іх — боль для той зямлі,
Дзе спеюць, нібы слёзы, буйна росы,
Дзе травы сумнай песняй узышлі.

Ой, касу расплятай, касу русую,
Вусны больш не кусай, бо

пакусаны...

Агорклым яблыкам да жніўня
не ўтрымацца,
Вось першы несапелы ўніз ляціць...
І ўсё ж спазналі дзічкі шчасце маці,
Нявестам жа — матулямі не быць.
І на руках ласкавых ім не гушкаць
Крамянага, як яблычак, сынка,
Спяць разам з імі песенькі-пястушкі
Пра зайку і пра шэрага ваўка.
Прыйдзе, прыйдзе зайка ў сон,
І ваўка прагоніць ён...
Даўно ўжо дзічкі ветрам абцярушаны,
Свет цішынёй глыбокаю аглушаны.
Сшывае вэлюм з маладых снягоў

Зіма нявестам стелых Мурагоў.
КУЛЯ

Калгасам ладзілі ёй хату —
Героя маці і ўдаве.
На шчасце лёс не быў багаты,
А тут адчула, што жыве.
Дом як званочак зграбны, новы
Вачамі шыб на свет глядзеў.
Жытло струхлелае — на дровы,
На што палохаць ім людзей?
І талака, нібы мурашнік,
Вянцы параскідала ўміг.
Старое пілаваць няцяжка,
Ды раптам скрыгат...

Гоман сціх.

Глядзела на пілу трывожна,
Стаў твар бялей ад палатна,
Калі мужчыны асцярожна
Вымалі кулю з бервяна.
Дзень абярнуўся цёмнай ноччу,
Зноў нібы ў пекле пабыла.
— Ён ля сцяны стаяў... Сыночак!
Яна тады цябе звяла...
Кавалак сшпошчаны металу
Ператрымала паўсяла.
А бабуля ўсё ў людзей пытала:
— І як я побач з ёй жыла?

* * *

Землякі, землякі... Вашы ўтульныя гнёзды
Неаднойчы траплялі у прысак вайны.
Ды заўжды узнімаліся рана ці позна
На былых папялішчах дамы і сыны.
Дзе ты большую вернасць
зямлі сваёй знойдзеш,
Дзе такія пакуты убачыш яшчэ,
Калі кожную раніцу босыя ногі
Праз падлогу ім прысак астылы пячэ?

* * *

На брустверы траншэй
і рэшткі дотаў,
Што стоены ля вёсак і лясоў,
Ідзе рашуча ў наступ,
як пяхота,
Сцяна густая жытніх каласоў.
Знасіліся вайсковыя мундзіры,
І ў бацькі зарубцована спіна.
А тут яшчэ не падпісалі міру,
А тут ідзе маўклівая вайна.

ПАЛЫН

У полымі вайны згарэлі хаты,
На попеле зацвіў журбой палын.
У вочы заглядае вінавата,
Нібы ва ўсім ён вінават адзін.

Яго лісты трывожныя не кратай —
Маёй зямлі яшчэ дасюль баліць...
А веры,
што вяла у сорок пяты,
Ніколі і нікому не спаліць.

* * *

Не, наша памяць не сляпая...
Я добра бачу,
што з бакоў
Мяне, як сосны, абступаюць
Калоны стромыя вякоў.

Жыве і будзе жыць Айчына,
Святую не забудзе кроў,
Глядзіць у новы дзень вачыма
Сваіх нязломных змагароў.

І кожны выспеліць жаданне,
Адрынуўшы спакой і страх,
Прайсці сумленна і аддана
Наканаваны лёсам шлях.

Ён будзе —
позна альбо рана —
І за табой ганец адтуль...
На ўзлюбку даўняга кургана
Развязвай памяці хатуль.

СВЯТЛО ЛЮБОВІ

МОЙ БЕЛЫ СВЕТ

Мой белы свет,

скажы,

як прызвычаіцца

Мне да тваіх шчадрот і таямніц?

Ляціць душа

дапытліваю чаіцай,

Прасветленая ззянем бліскавіц.

Ляціць яна, ахутаная водарам

Чаромхі,

што губляе кіпень свой,

Асцюжаная халадком над возерам,

Асмужаная спёкай палявой.

Ляціць душа...

Па баравых вяршалінах,

Па хмызняку, па стэпавай траве

І па гарах, што велічна ўзвышаюцца,

Яе няўлоўны лёгкі цень плыве.

У ёй няспынна

рэхам адгукаюцца

І радасці і гневу

галасы.

Ляціць яна,

і круг не замыкаецца

Няўтольнай прагі

дабрыні, красы.

Мой белы свет,

Хай час твой

не канчаецца.

Табе зноў нараджацца,
 не старэць...
Зямля і сонца
 раніцай вянчаюцца,
Каб маладым каханнем абагрэць.

* * *

Запамінаю кожны дзень,
Якім ён ёсць, запамінаю —
І сонца над зялёным гаем,
І пад старою вішняй цень,

І спевы жаўранка ўтары,
І пах духмяны колкай пояшці,
Нібыта гэты дзень апошні,
Апошні на календары.

Прашу яго: ты не мінай,
Яшчэ такім ці будзе новы...
І чую —
нехта шэпча словы:
— Запамінай, запамінай...

www.kamunikat.org

ДОБРАЕ СЛОВА

Гэтай ісціне веру даўно,
І яна для мяне як замова:
У людзей ёсць багацце адно —
Чалавечае, добрае слова.

Слова злое заўсёды было
Для варожасці першаасновай.
Свет
скрозь цемру дзікунства

ВЯЛО

Да святла

толькі добрае слова.

Каб праменьчык жыцця не патух,
Душы
веснім дажджом

адмывала,

Чалавека абуджаны дух
На такія вышыні ўзнімала!
Горы золата і серабра —
Ад бяды ненадзейная схова.

І прыходзіць такая пара,
Што захочацца добрага слова.
Хлеба кошт не адзін:

то спаўна,

То над крошкай трасуцца галовы...
Не мяняецца толькі цана
Гэткай дробязі — добрага слова.

ДЗЕСЯЦІКЛАСШЦЫ

Пад кронамі купчастымі
Ляжыць ружовы снег...
Сцяжынкай пакручастаю
Прабег раптоўна смех.
Ідуць дзесяцікласніцы
З апошняга званка,
Лагодзіць твары ласкаю
Духмянасць свежака.
Мяцеліцы пялёсткавай
Шчымлівы халадок
Прымае ў сэрца з лёгкасцю
Семнаццаты гадок.
Ён верыць —
хутка спраўдзіцца
Надзей усіх прагноз
З нязначнаю папраўкаю
На час і ўласны лёс.
Іх хваляю запаветную
Страмчэй,
жыццё,

ўзнімай!

Шуміць зялёным ветразем
Над светам добры май.
На незнаёмым беразе
Прыстануць іх чаўны...
Зямля ў сукенцы беленькай
Бяжыць на выпускны.

* * *

Вусны — суніцы.
Вочы — крыніцы.
Стрэнеш, убачыш —
Не надзівіцца.
Сцежка вузенька —
Як размінуцца.
Гуртам рабіны
Голлем хінуцца.
Кошык напоўнены
Летам саспельм.
Позірк, як поўдзень,
Дотык нясмелы.
Босыя ногі
Коле ігліца.
Толькі б з дарогі
Не аступіцца.
Як размінуліся
Хлопец з дзяўчынай,
Сумнаю стала
Раптам сцяжына.
Сосны гадаюць,
Сонца смяецца...
Хто ўсё-ткі першы
З іх азірнецца?

ЧАКАННЕ

Хоць дождж і б'е, і лашчыцца,
А ты усё адно
У сінім лёгкім плашчыку
Спяшаешся ў кіно.

Куды на вечар дзенешся? —
Не ведае ніхто.
Сам-насам ты з надзеяю
Плынеш каля платоў.

А потым чуйна слухаеш
Чужую казку слоў,
Пакуль у цёмным клубе
Не ўспыхне зноў святло.

У сэрцы ўсё не месціцца,
Ды некаму аддаць...
Тдзеш пад жоўтывд месяцам,
Блішчыць слюдой вада. ,.

А хутка свет засцюдзіцца,
Пачнуць сняжынкі лёт.
Ты верыш: нешта збудзецца
Не сёння, дык праз год.

...Хоць дождж і б'е, і лашчыцца,
А ты усё адно
І заўтра ў лёгкім плашчыку
Зноў пойдзеш у кіно.

* * *

Бэз духмянай весткаю
Закрануў плячо.
Без пары нявесціца
Мілае дзяўчо.

То сядзіць задумліва
З кнігай ля акна,
То на танцы тлумныя
Бегае яна.

То да маці лашчыцца,
Ціхая, як цень,
То імклівай ластаўкай
Хоча паляцець.

То усіх аспрэчвае,
То маўчыць паўдня...
Таямніца вечная —
Сэрца глыбіня.

Лёс,
За ёй з усмешкаю
Ты накуль сачы.
Са слязой няўцешнаю
Толькі разлучы.

ЖНІВЕНЬСКАЯ НОЧ

Усталявалася надвор'е
Пасля дажджлівых дзён, начэй.
І закаханым на сузор'і
Глядзець зрабілася лягчэй.

Не, ім, шчаслівым, не здалося,
Што, падступаючы наўкруг,
У цёплым прыцемку калоссе
Па-свойску хіліцца да рук.

Зямля лагодаю дыхання
Іх сэрцы хоча абагрэць.
Ля гаю крокі заціхаюць,
Звініць за імі жыта медзь.

Бярозы развінаюць голле,
Як рогі гонкія
Ласі,
Зноў у драча пяршыць у горле —
Не ўзяць яму ні «до», ні «сі».

Для іх няхітры голас птушкі,
Для іх атавы росны пах,
І зорак маладых вяснушкі,
Што абляпілі неба гмах.

Глядзіць разважлівае лета
З акна зялёных церамоў...

Пытае ён:

«Кахаеш, Света?»

А з вёскі чуць:

«Дачка, дамоў!»

СЦЕЖКА АД СТУДНІ

Як чарацінка крохкая,
Плынеш і не прыстанеш.
— Нядоўга ж так,—
дзед вохкае,—
Пераламіцца ў стане.

Смех у адказ пасьплецца,
Старэча хмыкне ў вусы.
А вецер пад касынкаю
Сваволіць з пасмай русай.

У вёдрах сонца плавае,
Спякотна слепіць вочы.
Таму, напэўна, ясвава я
З тваёй дарогі збочваў...

І сцеяска тая помніцца,
І смеласці даволі...
Больш чарацінка з поўным
Мне
Не стрэнецца ніколі.

* * *

Ад ласкі сонечнай стамлёная,
Цяжкая ад зямных шчадрот,
Галінка з вішніямі чырвонымі
Перахілілася праз плот.
Дождж сыпануў, ліпнёвы, цёплы,
Гарачы пыл з лістоты змыў,
І пасяліўся ў кожнай кроплі
Вялікі свет.
А з ім — і мы.
Гарэлі ягады спакусныя
Пудлівым полымем пакут...
Як я сачыў за тымі вуснамі,
Што цалавалі спелы цуд!
Зямля плыла...
Куды?

Не ведаю...
Гайдаўся неба вечны звон —
То гуў вясельнаю бяседаю,
То закальхваў, нібы сон...
А лёс — сваёй,
чужою воляю —
Вузлом завязваўся такім,
Што і цяпер расцяць не здолееш,
Хоць мучайся над ім вякі.
Ды мне
за часу перагонамі
Так лёгка ў сэрцы берагчы
Галінку з вішніямі чырвонымі
На сарамяжлівым плячы.

ЧАРОМХАВЫЯ ВЁСНЫ

Помніцца час развіталны —
Пошчак салоўка куде,
Пахнуць чаромхай світальнай
Цёплыя вусны твае.

Неба высокае родніць
З юнай зямлёй спеўны пах —
Роснай галінкай чаромхі
Затрапятаў Млечны Шлях.

Ўслед за пялёсткавай веяй
Вёснаў нямала сплыло.
Бачыш: ізноў маладзее
Квеценню наша сяло.

Сцежкай іду асцярожна,
Згадка душу саграе...
Пахнуць світальнай чаромхай
Цёплыя вусны твае.

КВЕЦЕНЬ

Цвітуць сады шырока, вольна,
Плывуць, як ветразі надзей...
Хто з гэткаю сілай здольны
Ускалыхнуць жыццё людзей?
Бунтуе квецень маладая,
Якую кормяць карані.
Зямля нявестай выглядае
Сярод касмічнае радні.
Плывуць сінечаю да сонца
Ружова-белья вянкi,
Трымцяць пялёсткі на далонцы,
На пасмах
ля тваёй шчакі.
Каханая,
падай мне рукі,
Лічыць не будзем мы гады,
Бо нам прарочаць неўміручасць
Сваёй адвагаю сады.

МАЙ

Сэрцам адчуваю —
Ах, як сонцу люб
Маладога гаю
Кучаравы чуб.

Ліст цалуе кожны,
Лашчыць прамянём.
Апячыся можна
Зеляным агнём.

Ціхае: «Кахаю...»
Палыхне, як жар.
Стоена дыханне,
Палымнее твар.

Адымі далоні,
Вызвалі хутчэй
З іхняга палону
Спеўны бляск вачэй.

І, як маеш літасць,
Вусны не хавай.
Стань як гай адкрытай,
Вольнай нібы май.

КЛАДКА
(Жарт)

Завершыць хутка лета
Свайго быцця стажок.
Вясёлку цёпых кветак
Расыпаў беражок.

Ляшчына сцеражэцца,
Хавае спарышы.
Над плыню ціхай —
жэрдкі,
Смялей ідзі ў цішы!

Ды толькі я ступіла
На кладачку нагой,
Як пад вярбой пахілай
Убачыла яго.

Сустрэча мне такая
Зусім не ў галаве.
А ён здалёк гукае,
Спяшае па траве:

— Дай, цябе я, маладу,
На той бок перавяду...

Мне б адказаць адразу,
Што ён чакаў дарма,
Ды ахінула радасць —

І цвёрдых слоў няма.

А кладка гнецца, гнецца
Да самае вады.
А хлопец мне смяецца —
Вясёлы, малады.

Так заглядае ў вочы,
Што боязна зваліцца.
І хочаш ці не хочаш,
А мусіш прытуліцца.

Няма ніякай радачкі
Ад гэткай бяды...
Ой, кладка,
мая кладачка,
Вядзеш мяне куды?

ЛЯСНУШКІ-ВЯСНУШКІ

Суседка-шчабятка
У вяснушках, як ляснушка,
Хадзіла да нядаўняе пары.
Як выпелі ляснушкі,
Прапалі ўраз вяснушкі,
І вось цяпер ты з ёй пагавары.

Прашу дабром суседку:
— Дай хоць адну ранетку...
Твой сад ад іх аж ломіцца наўкол!
Яна ж смяецца весела,
Ляснушак,
Ветрам стрэсеных,
Каб частаваць, накідала ў прыпол.

Не адцягнуць за вушы,
Ём кіслыя ляснушкі.
А сэрца цешу думкай,
Што вясной
Суседцы за ляснушкі
Адпомшчу, бо вяснушкі
Усе перацалую да адной!

УСПАМІН

Ты помніш? Ноччу чорнай,
Як месяц не свяціў,
Крадком — у дзедаў човен
І наўпрасткі у ціш.

Нас туманы хавалі,
І вецер быў наш брат.
А човен неслі хвалі
Да берага, у сад.

Там яблык самы спелы,
Стаіўшы мройна дых,
Нібы Адам і Ева,
Дзялілі на дваіх.

Світаньне спеў празрысты,
Ты ў ім цвіла, жыла...
Мы прыплылі на прыстань,
Ды толькі без вясла.

А дзед злуе ўранні:
— Бач, чэрці, не да сноў...
І у цяньку старанна
Вясло габлюе зноў...

Ты помніш? Ноччу чорнай
Іду я за сяло...
У дзеда новы човен
І новае вясло.

ПЕСНЯ ДРУЖБЫ

Шагідзе Хашымавай

Як заспявала Шагіда,
Замерла ўсё —
даліны,
горы,
І сырдар'інская вада,
І неба дзіўнага прастора.
Яе празрысты галасок
Пяшчотай поўніў
свет да донца.
Так вінаграду гронку
сок
Бунтоўным налівае сонцам.
Яна ўдыхала водар слоў
З лугоў
усіх куткоў Радзімы,
Жывыя кветкі братніх моў
Спятаючы ў вянок адзіны.
Звінеў струной
чароўны тар,
І гукі халадзілі скроні.
Зямлі акрыленай абшар
Быў прада мной
як на далоні...
Спяшае час,
як з гор вада,
Але жыве хвіліна тая...
Яшчэ спявае Шагіда
І сэрца на Памір вяртае.

СУСТРЭЧА

На перавале,
дзе аіл
Да скалаў дзікіх прыляпіўся,
Аўтобус наш з апошніх сіл
Чхнуў і заморана спыніўся.
Калі ступілі на зямлю,
Закалыханыя гайданкай,
Стаў кожны
кумам каралю —
Такой была няспадзяванка.
Плыў карагод.
Дачкою гор
Не толькі я
быў запалонен —
Здзіўляў пагляд,
нязвычайны ўбор,
Гранат
апёк мае далоні.
Мне Аліфа дарунак свой
Паднесла ціха,
сарамліва
І за дзявочай грамадой,
Як лань, схавалася імкліва.

А вочы, чорныя, як ноч,
За мною ўпарта цікавалі...
І хоць куды ты зараз кроч,
Твой смутак там — на перавале.

* * *

Мне сніцца мора.
Там, за валам,
Што белаяпенна лёг да ног,
Ты, нечаканая, паўстала,
Над галавою — рук вянок.

Трымцела радаснае цела,
Крывінкай кожнаю жыло,
Нібы ў сябе ўвабраць хацела
Усё — да кропелькі — святло.

Яно звінела, і спявала,
І цалавалася з вадой.
І свет прыціхлы хвалявала
Сваёй загадкай маладой.

І не забудзецца ніколі,
І не паўторыцца нідзе ж...
Як промень трапяткі, паволі
Ты па каменьчыках ідзеш.

ТАБЕ АДНОЙ

Табе адной я нёс пяшчоту,
Ды па дарозе разгубляў
Сярод снягоў,
 слаты,
 спякоты,
Сярод пустых размоў, забаў.

Прыйшоў я нетапанай сцешкай
І стаў, як месяц, пры акне,
А ты з даверлівай усмешкай
Глядзела моўчкі на мяне.

Без ушчуванняў і папрокаў
Руку малую падала,
І я пайшоў няспешным крокам
На водбліскі твайго святла.

І слова, што ў душы звінела,
Цвіло згаданаю вясной,
Было таксама зразумела
Табе адной, табе адной.

* * *

Увагай шчырай,
Пацалункамі
Не надакучыш любай —
І вочы адтаюць, як лункі,
І сонечна смяюцца губы.

Уся яна, як сад маёвы,
Напоўніцца святлом пяшчоты...
Шкада, што казачныя словы
Мы хочам зберагчы на потым.

* * *

А за вясной трывожнаю не ўгнацца,
Як не злавіць струмені ручая...
Гляджу —
 між майскіх сонечных акацый
Мільгае постаць лёгкая твая.
Наіўна думаў —
 перайму хоць летам,
Спаткацца будзе час нам —
 дзень вялік.
А першы ліст
 павіс над белым светам
І, як твая касынка,
 дзесяці знік.
Ну, пачакай...
Яшчэ ў запасе восень.
Бо я ж цярплівы,
 ведаеш сама.
Ды ўсё ж сябе суцешыць не ўдалося,
Заваямі даўно гудзе зіма.

* * *

І вывела нас сцежка палявая
На той абрыў,
адкрыты ўсім вятрам,
Дзе беражанкі-ластаўкі ўсплываюць
З нор земляных
у неба сіні храм.
Салодка ім лунаць над вечным светам
У пругкай недасяжнай вышыні,
Глядзець на дол,
дзе радасна, прыветна
Мігаюць кветак сонечных агні.
І ты ўгару імкнешся ў захапленні,
І развінаеш рукі — два крылы...
І адчуваю я ў нямым здзіўленні,
Што для цябе зямны абсяг малы.
І боязна становіцца, дзяўчынка,
Аж сэрца халанее пакрысе,
А што,
калі цябе,
як аблачынку,
Залётны вецер раптам панясе?

АЛЁНКА З ГОРАДА НУРЭКА

Над плыню Вахша
б'ецца рэха —
Чуваць на ўсіх мацерыках.
Алёнка
з горада Нурэка
Смяецца на маіх руках.
Мы з ёй стаім ля вадаспада
У арэоле пырскаў-зор.
Здаецца,
ад яе пагляду
Мякчэе позірк
гордых гор.
Цвіце,
як васілёк,
Алёна
На добрай, сонечнай зямлі.
Яна
цымбал не чула звону,
Не бачыла
ў лянах палі.
І хоць са смуткам,
ды не ў скрусе,
Каля стрыножанай ракі
Згадалі пушчы Беларусі
Са мной
Алёнчыны бацькі,—
Тут скрозь
зямляцкая сябрына,

Лічы,
што побач родны дом:
БелАЗаў чуцен
рык зубрыны —
Паўзуць натужна на пад'ём.
Плаціна
прорву перакрыла,
Нібы арлінае крыло.
Да гарадоў
і да аілаў
Пайшло
жаданае
святло.

На Вахшы,
скакуне шалёным,
Аброць народнай талакі...
Далонькай
шчырая Алёна
Маёй кранаецца рукі.
Яна частуе чабурэкам:
«Еш!» —
гаспадыня хоць куды!
А беларусачцы з Нурэка
Яшчэ
няпоўных тры гады.

ПАКАЦІ-ГАРОШАК

Два матылі над галавой,
Сукеначка ў гарохі...
Святланка, пачакай, прыстой,
Пабудзь са мной хоць трохі.
Ды дзе там...
Вылузнула з рук
Смяшлівай ручаінкай.
І зноўку свет увесь наўкруг
Любуецца дзяўчынкай.
Усё, што ў ім расце, жыве,
З ёй знаецца і дружыць.
Сама зямля вакол яе
Зачаравана кружыць.
Ліпнёвы поўдзень атуліў
Нас ласкай лугавою.
Два радасныя матылі
Мільгаюць над травой.
Насустрэч сонцу, адкрыццю
Ляцяць маланкі ножак...
Вучы адданасці жыццю,
Мой пакаці-гарошак.

ПЛАЧ УНАЧЫ

Плач уначы...

Ці не вецер над ліпамі?..

Горка дачка пад коўдрай усхліпвае.

Цельца малой да сябе прыгарну

І захлібнуся,

як ветрам над кручаю.

Крыж — на бяссонніцу,

бомбы,

вайну!..

Мой паратунак —

белья ручанькі.

Шью яны абвілі, як вязьмом,

Што ніякою бядой не парушыцца.

Стукаюць сэрцы — надзей метраном,

Хвілі ў маўклівую вечнасць цярушацца.

Спі, перапёлка...

Пакінь іх мне —

Думкі, што кулачкамі таўхаюцца...

Нешта часцей плачуць дзеці

У сне,

Нешта радзей дзеці ў сне

Усміхаюцца.

* * *

Ідзеш-брыдзеш па гулкай вуліцы

З такою сумнай галавой.

І раптам да шчакі прытуліцца

Рабіна гронкай агнявой.

Аслепіць нечаканай радасцю,

Заслоніць шум на нейкі міг,

Каб ты, красою з тлуму ўкрадзены,

На ўсё забыўся і прыціх.

Каб ты шукаў у золкай просіні

Паміж хмурын нябачны клін,

Каб ты паверыў суму восені,

Кастрам надзей яе рабін.

І гэта хвіля незваротная,

Як павуцінка, прамільгне.

Жыццё, на жаль, зусім кароткае,

Але яно не падмане...

Яшчэ не раз на гулкай вуліцы,

Дзе льецца тлум, нібы з каўша,

Рабіна да шчакі прытуліцца —

І ўстрапянецца зноў душа.

* * *

Якія ночы дорыць жнівень!
Сакочуць конікі ў траве.
Качыны вывадак імкліва
Дарожкай месяца плыве.

А зоркі вышай падняліся,
Буйнее золкая раса
На цёплым,
 як далоні,
 лісці,
На непагасных верасах.

Ласкава шэпча ў вуха вецер,
Сасна шуміць над галавой
Аб тым, што я у гэтым свеце —
Жаданы самы, самы свой.

І добра мне ісці сцяжынкай
Ці каляінай палявой,
Крывінкай кожнаю і ясылкай
Злівацца з роднаю зямлёй.

БЯРОЗАВЫ ГАЙ

Прыцягненне красы і святла
Чалавека да скону пільнуе.
Сцежка зноў да бяроз прывяла —
Прывітаць чысціню незямную.
Звонкі ўзлёт
 санцавітых ствалоў,
Лёгкі кужаль
 смяшлівай лістоты...
Ты ідзеш
 і душою без слоў
Просіш лёс незгаворлівы ўпотаі,
Каб заўжды прад вачыма плылі,
Хвалявалі спрадвечнай міласцю
Завушніцы на тонкім галлі
І радзімкі на белай бяросце.

РАНАК

Бяруся за клямку з ахвотай —
Што лепей марознай пары?
На белых далонях сумётаў,
Як гронкі рабін, снегіры.

А ранак, бы твар немаўляткі,
Ружовы і чысты такі.
Спяваюць пад полазам гладкім
Нацятай струной бальпакі.

А побач сцяжынкаю крохкай
Залівісты коціцца смех.
І пахне надрэчнай чаромхай
Яшчэ не заплямлены снег.

І з мудрасцю, сталай, глыбокай,
На свет, што ахвота абнянь,
Глядзіць залацістае вока
Зусім маладзенькага дня.

* * *

З невядомасці на свет з'явіцца,
Павітацца з сонцам і зямлёй...
Слаўлю нараджэння таямніцу,
Радуюся існасці сваёй.

Радуюся руні ў чыстых росах,
Промню, што блукае па шчацэ,
Жураўлю, які яшчэ ў нябёсах,
І малой сініцы, што ў руцэ.

Радуюся рэчцы незмялелай,
Сіле гулкіх баравых камлёў,
Дзятлінцы,
што ў зацішку нясмела
Гушкае мядовы гуд чмялёў...

Вечны свет, а я — жыхар часовы...
Ды вучуся ў зерня і раллі
Радавацца
і душой,
і словам
Усяму жывому на зямлі.

* * *

Дзень і жыццё,
Ёсць у іх падабенства.
Раніца звонкая,
нібы маленства,
Поўдзень гарачы і дужы,
як сталасць,
Вечар задумлівы, ціхі,
як старасць.
Сонца світальнае
срэбнагалоса
Грае і пераліваецца ў росах.
Сонца ў зеніце
нястомнае ў працы,
Сілы надоўга хапае старацца.
Сонца вячэрняе
моўчкі знікае,
Не папярэджвае і не чакае...

* * *

З абрыву сцежка кінецца —
Крутая.
Рабіна жарам дыхае з гары.
І каляндар увішны
год гартае,
Яшчэ лісток — і сталасць на двары.

Пасланы па зіму,
Бы ў нейкай змове,
Над паплавамі трубяць журавы.
Прышла пара вучыцца простаі мове
Лясоў і птушак,
Ветру і травы.

* * *

А іншага жыцця не будзе,
Шануй сваё,
якое ёсць,
Хоць часам ціхі жаль у грудзі
Заходзіць, як нязваны госць.

Дзень,
што на дробязь змарнаваны,
Раптоўна стане мне шкада.
І не залечыць гэтай раны
Уцех гаючая вада.

Яна збяжыць, нібы паводка,
І зноў разлучыць берагі:
На правым —
шчасця хмель салодкі,
На левым —
халадок тугі.

Час непадкупны
ветрам свежым
Дыхне знак, каб помніў я,
Што свет пароўну ўсім налясыць,
А доля ў кожнага свая.

На некага мне спадзявацца.
Прэч адганю спрадвечны страх,
Каб потым захлынуцца працай,

Цяжкой,
ажно кругі ў вачах.

Нясмела варухнецца слова,
Якое ты чакаў даўно.
І ноч глядзіць не так сурова
У непатухлае акно.

Няхай закружаць заўтра будні,
Спакойна крочу між людзей.
На дне душы — глыбокай студні
Пабліскае святло надзей.

ВЕЧНАЯ ДАЛЕЧ

Генадзю Бурайкіну

Далеч Беларусі ветравая
Панаўзбоч няспешных балыпакоў...
Зноў яна імкліва наплывае,
Ціснецца ў душу з усіх бакоў.
Хлеба,
Волі,
Памяці дыханне
На сваім крыле абсяг прынёс,
Каб не прападала адчуванне,
Што сатканы з іх навечна лёс.
Капне на запылены трыпутнік
Ціхая дажджынка ці сляза.
Што памкнуўся ўсіх часоў пакутнік
Толькі аднаму табе сказаць?
Хто лісцінку ў я-сылках цёплых, белых —
Болю і любові стойкі сплаў —
Да душы зняможанай, знямелай,
Як далонь ласкавую, прыклаў?
Дня расце высокая званіца,
Растае ў нябёсах спакваля.
Нейкую святую таямніцу
Прыхавала родная зямля.
Ходзіць полем вецер асцярожны,
Звоніць жыта маладая медзь.
Хочацца на камень прыдарожны
Сесці і да забыцця — глядзець...
Глядзець...

* * *

Свабодна і лёгка ліюцца ў душу
Мядовыя пахі лугоў і дубровы...
З маленства
пад сэрцам цябе я нашу,
Зямлі маёй сціплай гаючае слова.
Не прагну ніякіх ласункаў, шчадрот,
Выгод камунальнага раю...
Айчыны б паветра ўзахлёб,
на ўвесь рот,
І матчынай мовы акраец.

ВЕРА

Вачыма неба мерай,
Але зямлёй жыві —
І радасная вера
Народзіцца ў крыві.
Падмурак ёсць.
Упарта
Будуйся да страхі.
Лічыць яшчэ не варта
Заслугі і грахі.
У новы дзень дарогі
Няма без адкрыцця.
Шукай аж да знямогі,
Да самазабыцця.
Каб адчуваў і потым,
Што сэрцам не здрабнеў,—
Пераплаўляй работай
Свае любоў і гнеў.
Будзь з праўдай толькі ў згодзе —
І дойдзе голас твой
Туды,
дзе гул стагоддзяў
Зліваецца ў прыбой.

МАЛЮЮЦЬ ДЗЕЦІ

Асфальт ад промняў сонечных рабы,
На ім стаю —
знаёмы цуд прыкмеціў:
Крамяныя, як першыя грыбы,
Шчыруюць з крэйдай каляровай дзеці.

Дзе ёсць яшчэ такія мастакі,
І хто да іх вышынь з дарослых вырас?
Імкнецца ў свет шырокі з-пад рукі
Фантазіі бязмежнай
смелы вырай.

Няма пытання:

«Быць або не быць?»

І лёгка дыхаецца ўсёй планеце,
Пакуль блакіт калышуць галубы,
Малююць сонца на асфальце дзеці.

* * *

Мне радасна згубіцца ў лесе,
Нырнуць у зманлівы гушчар,
Туманам сцежку занавесіць
І гэты міг прыняць,
як дар.

Мой родны лес
мяне прывеціў,
Ён не мяняецца ані —
У самым неспакойнымісце
Дзялянка спелай цішыні.

Бясшумна падаюць хвіліны,
Страсае лес
і шумо і тлум...
Як і раней,
яго хваіны
Гайдаюць птушак вечных дум.

* * *

Сонца над мядовымі пракосамі
Стомлена плыве за даляглад.
Я іду.
Цалуе ногі босыя
Травам і сасмяглым і зямля.

З воблака-кудзелі цягне нітку
Рэактыўны — ўвішны павучок.
Ластаўкі снуюць над полем нізка,
Быццам сесці хочуць на плячо.

Ад каго ж я прычакаю ласкі,
Як не ад зямлі, такой сваёй?
І таму здаецца дзіўнай краскай
Лебяды ля сцежкі палявой.

* * *

Стажок жыцця ўсё вершыцца,
Штогод — чарговы ўкос.
І памяццю
і вершамі,
Здаецца, зноў падрас.

Стажок не надта зграбны ўжо,
А правіць не прашу...
Бо не прычэшаш граблямі
Ніяк маю душу.

Не там, дзе ціш празрыстая,—
На зломнай паласе
Стаіць стажок расхрыстаны,
Ды ветрам не знясе.

ВЯЗЬМО

Адвечнай роднасці вязьмо
Сціскае сэрца аж да болю.
Зямля прыслала мне пісьмо —
За шыбай жоўты ліст сваволіць.
Праз пальцы тонкія галін
Яшчэ нябёс лагода свеціць,
А ліст застаўся ўжо адзін,
Яго вось-вось падхопіць вецер.
Халодны голас празвініць
Над полем, што плыве ў самоту,
І кінецца ў пусты зеніт
На ўсхліпе найапошняй ноты.
І мне ў свой час зляцець лістом
Туды, адкуль няма звароту.
Зямля людзей —
мой вечны дом,
З табой — цяпер,
з табою — потым.
Абрыс гадоў ясней, ясней.
І гавару я сам з сабою:
«Сціскай мяне, сціскай мацней,
Вязьмо надзеі і любові...»
Стук радасны ў грудзях не змоўк,
Жыццё
і плача,
і смяецца...
Шчымлівай роднасці вязьмо
Услед за сэрцам разарвецца.

УДЗЯЧНАСЦЬ

Да скону ўдзячны светлай долі,
Гадам,
што ў прочкі адышлі,—
Не быў я пасынкам ніколі
Для тых людзей,
 для той зямлі,
Дзе годнасць
 вымяраюць працай,
Што зліта з клопатам людскім,
Дзе гонар чалавекам звацца
Апраўдваюць жыццём усім.
Дзе матчын спеў не замірае,
Не гасне знічкай у імгле,
Дзе чорны аржаны акраец
Мне сонцам
 свеціць на сталі...
У новы дзень
 шукаю броду,
І ў час нялёгкіх перапраў
Паклон мой — спадчыне народа,
Дзе сплаў трывалы
 слоў і спраў.

ЗМЕСТ

Далоні долі
Тры абліччы
Усё з зямлі
Няміга
Роздум
Цягнік у рэвалюцыю
Бацькаўшчына
Дарога ў Альбуць
Пакуль жыве мая бяроза .
Ушацкія ўзгоркі
Салаўіная сталіца
Рэчка Дзіва
Хлеб
Маміна хустка
Дома
Боты
* * * Стаяла ў полі вёска Галі...
Радоўка
Жорны
Камбайнер
Глыбінка
Хата
Душа лесу
*** Наўзбоч асфальту ля кювета
Народныя песні
Наш век
Начная размова
* * * Спрадвечны круг жыцця і смерці...
*** Жывём без аглядкі, без болю
*** Вось і сталі мы багамі
*** Наперадзе нялёгкай працы
*** Нашы мары бясконцы сусвет абышлі...
*** З жыццёвага запасу
Недасяжная зорка
*** Зарыпіць сініх зорак у небе жарства..
*** Лясоў зялёных астравы

Родны склон
Слухаю начную цішыню
Водбліскі
Слухаю начную цішыню
На партызанскім аэрадроме
Тэлефон ваеннай пары
*** Галінка хрусне, як курок
Памяць
Балатонскія чайкі
На Піскароўскіх могілках
Свольна
*** Пад ліпай, што галлём чарнее
Бацькава поле
*** За небакрай сыходзяць
Крыж
Сустрэча камбрыгаў
Дакументальныя кадры
Нявесты вёскі Мурагі
Куля
*** Землякі, землякі... Вашы ўтульныя гнёзды
*** На брустверы траншэй і рэшткі дотаў...
Пальні
*** Не, наша памяць не сляпая
Свята любові
Мой белы свет
*** Запамінаю кожны дзень
Добрае слова
Дзесяцікласніцы
*** Вусны — суніцы
Чаканне
*** Бэз духмянай весткаю
Жнівеньская ноч
Сцежка ад студні
*** Ад ласкі сонечнай стамлёная
Чаромхавыя вёсны
Квецень
Май
Кладка

Ляснушкі-вяснушкі
Успамін
Песня дружбы
Сустрэча
*** Мне сніцца мора.
'Габе адной
*** Увагай шчырай..
*** А за вясной трывожнаю не ўгнацца...
*** І вывела нас сцежка палявая
Алёнка з горада Нурэка
Пакаці-гарошак
Плач уначы
*** Ідэш-брыдзеш па гулкай вуліцы...
*** Якія ночы дорыць жнівень...
Бярозавы гай
Ранак
*** З невядомасці на свет з'явіцца...
*** Дзень і жыццё
*** З абрыву сцежка кінецца
*** А іншага жыцця не будзе
*** Хораша мне на сваёй зямлі
*** І стаю я, жыццё, прад табой
Вечная далеч
*** Свабодна і лёгка ліюцца ў душу...
Вера
Малююць дзеці
*** Мне радасна згубіцца ў лесе...
*** Сонца над мядовымі пракосамі...
*** Стажок жыцця ўсё вершыцца
Вязьмо
Удзячнасць

© OCR: Камунікат.org, 2010 год
© Інтэрнэт-версія: Камунікат.org, 2010 год
© PDF: Камунікат.org, 2010 год